

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

НЕДЈЕЉНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

БРОЈ 38.

НА ЦЕТИЊУ, У СУБОТУ, 6. СЕПТЕМБРА (18. РУЈНА) 1876.

ГОДИНА III. (V.)

„ГЛАС ЦРНОГОРЦА“ излази једном пут недељом. Стоји за ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ год. 6; по год. 3; четврт год. 1. 50. и. За СРБИЈУ год. 1; по г. 1. 3. 50.; четврт 1. 75. и. За све друге земље год. 2. по год. 1. 4.; четврт год. 2. За остале плаћа се за ред 5 новчана. Предплата и све наруџбе плаћу се администрацији, а доноси уредништву на Цетиње.

ЦЕТИЊЕ, 5. Септембра.

До овога часа нећемо још никаквијех вјести о српској народној скупштини у Крагујевцу. До-
били смо једнак један телеграм, и све, што се у њему јавља, то је — да адреса још није готова. Овдје се нијесмо надлази, јер још у прошлом листу ми смо изrekli, да очекујемо, да ће скупштина одмах други дан дати свој одговор на кнежев говор. Тога смо нишлема били из ова два циљана разлога: први, што су се догађаји у Босни и Херцеговини највише развили, на већ и у Савр Србију прешли, и друго, што нам сви гласови из Србије давају увијек, да је не само циљана народна у Србији завладала дух ратоборности, него, да је и народна скупштина у томе једногласна, а и сама влада нова, да је једино плод ратничкога расположења народа. Да ће даље народна српска скупштина без и нај-
нијега одлагања изрећи своју одлучну ријеч о положају Србије према општем устанку народном у Турској, даваше нам са свијем основана узро-
да то, што с једне стране очекивању времена нова, а с друге, што нијесмо могли ништа пред-
виђати, што би скупштину задржавало у тој од-
лучи.

Данас још не знамо шта је узрок, да одбор, који је изабран за састав адресе, још није готов са својим послом, или ако је он савршено и скупштини поднио адресу, да скупштина још није о истој ријешила. У нагађања нећемо се ни упуш-
тати, јер поштујемо родољубни дух српске скупш-
тине, свијест, разборитост и увиђајућност њену. И ако она није познат узрок, зашто се до данас не-
лази већ одговор скупштине на кнежев говор, нарочито о Босни и Херцеговини, који има да охрабри, освесели и у крајној одважности и од-
лучности утврди сваколик народ наш, онет ћемо вјеровати, да је узрок такав, који се правда.

Али једну опет морамо на сав глас изрећи. То је: Колико се мора жалити, да скупштина кожда није у стању била, да до сад прогласи одлучност Србије, два пута толико жалити мора-
мо, да с тиме ми часа више неодолаже.

Народ наш на свакој страни на муке је, ако не са неизвјесности, оно због одлагања тога. А непријатељи наши добијају тиме времена, да развоје свакојке рђаве гласове, и тиме сву-
ђују и убијају дух народни. Као што су недавно из Бета раструбили, да је Црна Гора изнудила Херцеговину, тако сад из Пеште тварају, да је влада српска забранила прелаз добродољича у Босну и да се Србија не смије упустити у акцију због долазнога понављања Црне Горе.

Истина је, да омако неће нико вјеровати, јер се зна, да је Црна Гора готова на акцију, и да је од тога до сада уздржана једино дужнош-
ћу, да причека, да скупштина народна постави и Србију у слободан положај за акцију, али сва-
којко до часа одлучности и заједничкога дјело-
вања нашег остаје отворено поље саветарењу наших непријатеља, па и страховању самога народа нашега.

По што још јаче од ове околности захтјева неодолажно изјасњење српске народне скупштине, то је стање народа нашега у Босни и Херцего-
вини, који је устао на оружје и толико времена већ се бори, са девизом: „Слобода или смрт“!

Неослободили се сада, смрт му је готова, ако не, по срећи, за вјечност, а оно сигурно за дуго вријеме. Херцеговина је данас пуста и о-
пустошена. Села расељена, куће повале; че-
лад и све живо, разбјегло се и склоњено, које у Аустрију, које у Црну Гору. Остао је сам војник са голим пушком у руци, или да погине или да поврати своје у слободну домину. Хер-
цеговачка чељад до много времена удруженије број становника Црне Горе а стоје херцеговачке пренула је већ Црна Гора. Може ли се сам Хер-
цеговац борити тако и може ли Црна Гора и даље још гледати борбу ту и може ли за дуго издр-
жавати толико силе херцеговачке сиротиње и стоје њихове? А што је најглавније може ли и свијели и Србија и Црна Гора и дуже још устати народ оставити себи собом и напустити га ова-
костистице, које га чекају?

Ми с овога гледишта наглашујемо нужност, да Србија изјавом скупштине, час прије буде у положају заједнички с Црном Гором прихватити и извршити велики задатак, јер што се подицава околности тиче, о томе су обе владе сигурно већ на чисто.

Надамо се, жељимо и очекујемо, да у идућем листу радосно поздравимо савршену и пријемну адресу српске народне скупштине и то у смислу и духу, у којем је очекује најистрљивије сав народ.

ГРЧКА И РУМУНИЈА ПРЕМА БОС.-ХЕРЦЕГОВ. УСТАНКУ.

Ушледа некога народног устанка у Босни и Херцеговини, који се има у рат Црне Горе и Србије против Турске развити, претреса се у новинарству и то питање, какав ће положај зау-
зети Грчка и Румунија, т. ј. хоће ли остати гле-
двоци, који ће бити само наклоњени или против-
ни томе покрету, односно рату, или ће му се и саме придружити. Питање то са свијем природно истиче та околност, што краљевина Грчка још има свога народа у Турској, и што Румунија још има да постигне потпуну независност своју.

Листови владе грчке изразили су се до сад противно овоме југословенском покрету, из-
јављујући да је интерес Грчке у мирном и при-
јатељском одношају с Турском.

У истој смислу и о Румунији говори буку-
решка „Преса“, орган министарства спољних послова. У једном свом чланку говори она о-
вико:

„Скоро је сувишно изјавити, да ми срдљиво жељимо, да интервенција сила успјехом круниса-
на буде. И ако са судбином побуне и вјеста и са узроцима, који су покрет изазвали ништа заједничкога немају, ми ипак симпатичемо у оп-
ште са стварима свијех Хришћана на истоку. Пошто је наша земља на вратима истока, од ко-
јега нас раставља међународна ријека (Дунав), на којој имамо многобројне заједничке интересе са оствареним народима, то нам мора бити до тога, да они народи дођу до бољег стања и да злоупотребе отоманске управе што је прије мо-
гућно престану пријетица их у њиховом мирном и наредном развијању. С друге стране опет, као сусједна сила Турске имамо исто тако интереса, да се мир и пријатељност Турске неваруши. Без сумње ова политика још много времена да чекате.

да својим провинцијама благостање створи, али ми мислимо, да се исте не смију силом захтје-
вати, него да се остваре мирној и енергичној дје-
латности“.

Нека или допусти министеријали „Преса“ рећи, да јој ми не вјерујемо, шта више да смо увјерени, да ни она сама не вјерује у ово што је рекла. Изјави ова министарскога органа није ништа друго него баљтави плод болијести без-
корисног, сумњивог и неумјесног дипломатисања.

Некемо побјигати ону отраву, дамо оборену фразу, која више не ваља ни у устима велико-
јех сила, да ће Турска реформом створити бла-
гостање у својим хришћанским провинцијама; али што каже да Румунија нека ништа заједничкога са устанком у Босни и Херцеговини, што не можемо друго значити него и рат Србије и Црне Горе с Турском, то морало поштовати „Преса“ одговорити, да највише није хтјела истицу ка-
ти, јер неослободила се Босна и Херцеговина, успјехи Турска, да овај народ погани, укроти и унири и Румунија остаје подицава Турској и даље и колико ће бити тајем уважено питање ослобођења Босне и Херцеговине, тешко да неће у истој мјери и Румунија бити бачена назад у постигну једне теже своје, т. ј. потпуне независности. Напротив рат за ослобођење Босне и Херцеговине доноси најзгоднију прилику да Румунија своју независност постигне.

Као што рекосмо, изјави органа румунске владе није такав, да јој можемо вјеровати и бе-
ма тога значаја, да се морало озбиљно омишљати на њу. Ми и не износимо нашем свијету ова о-
читовања листова грчке и румунске владе за то, да покажемо, како се наши борци немију ни чему надати од Румуније и Грчке, јер то не може никакво стојати. Не из љубави према нашем народу, него из свога сопственога интереса они хоће и морају бити случајни, нећемо рећи у-
станици у Босни и Херцеговини али свакојко рата Србије и Црне Горе заједно са Босном и Херцеговином против Турске.

И данас већ самостални листови и грчки и румунски, органи народни другичје говоре. Гово-
ре оно, што владини мисле, а неће да кажу, ми-
слећи да је то мудрост и велики дипломатски такт, а у самој ствари, ако није никојкино, оно је свијешно и сувишно, а то да констатирамо и били-
нам је једина највиша оскрљавица на официозну штампану румунску и грчку.

Тежина и цијела југоисточних народа тако је јасна и позната, да се, не само што не треба, него и не може сакрити.

ХЕРЦЕГОВИНА.

У прошлу сриједу 27. пр. м. био је бој код Бијеле пећине. Једна чета усташи чекаше на Равно Деда-гу и његову војску са тајнош, но уста војска не сјиде тула нађећи, него удари пут горњег поља. Усташе, дознавши, брзо је и ту претеку и побјегу се с њом. Бој је трајао пет и по сати и непошваду Турци буду сузбијени у Равно. Мртвијех и рањенијех Турци пало је око 30, а пало би сигурно много више, да усташи најјесу морали задржати њихову војску, које је ту било до 20.000 и чељад до 200 душа.

29. пр. м. дошле су усташке чете много села до Пезеваља. Турска села Грца и Грдијеви-
ћи код Фоче предаде су се усташима. Оплади су даље Нову варош и удегли у Прибој и Ба-
љу. Код Нове вароши био је бој с Колашиница Турцима, у којем је преко 40 Колашиница поги-
нуло.

У прошлу суботу 30. пр. м. био је бој код Биљеша. Ту с ет-кло који из Требиња које из Биљеша грекџу Турцима, у усташа не бјеше више од 1000, али су и-ли са собом и топове.

хераци су тајни. Усташа, која је видна са сву турску, хтео се је покла, по Турци заједно бој. Усташа ни на то обрну прса и стапу се јуначки била. Јурише на војску турску и и-спресејају на кроте товара. Но немогај јој о-долети, бој се разиоји без одлучне побједе ни на једну страну. Од Турака је много погинуло, а од усташа 7 мртвих и два рањена.

У недељу 31. пр. м. ударили су усташе зете на турска тајна под Љубишком, од ове стране Црнине и отели 50 коња тајних и 6 ко-ња бегале од острагуша, а посекали 8 Турака и много вање их убили и рањили.

На Бобово била је велика војска турска и држала се ту нећ више врежана, јако утврђена и ушачена. Усташа су је скоро сваки дан напада-ли, а тај дан, 31. пр. м., ударили јако, и Турци, са знатним губитком побјеђу из својих утврђења. Усташа војска од ове стране преријестила се са-да у Љубишцу.

Тај исти дан био је бој у Горњо под-е. Грађани Турци погна су тајни онјема у форти-цу Шупчавани и у Горње подани. Раја из онј-их вјеста дочека их и разбије.

Томко имао од овога часа извјештаја са херцеговачког бојишта.

Овје својшавало иронизијацију Сервер па-ше, царскога комесара, у којој позива народ хер-цеговачки на мир. Добили смо је из стана уста-шких. Доследно овако гласи:

„Нам честити и многољакостни Султан спре-мио не је само за то, да у херцеговачки стра-ни, одласе се појавила почетак и исти-ну чисто и на танко разумје, а ако против-парског закону и прилаи поступка има и то да размотри и кобномо укљепи.

Нам владвоц честити Султан у опште све своје праведне подвизке изије, као и један о-тац милостив, што милује своју ћену, шти же-ли и једноме колко и најлакму труи тегобе на-кљиве. И за то што говорите, да вам се догађа-ло против царског закону, ваљир што да је, не-губећи вријеме, што прије дођете и мени приоп-штите. Правда ће вам се извјестити и све што буде праведно доће вам се.

Ва, који сте без узрока куће и постојбине вашо оставили, да доијете помишљене царског теишчавства, треба да одмах што прије повратите се на своја стада пребивалишта и са потпуном слободом да гласите своје послове и трговине, јер овај садањи пут, на која сте од замутитеља преврени и изведени није добар ни користан. За нас је спасавајући пут, који вам ја горе по-казујем, па ако више побјете, повратити вам се мир и спокојство. Тако и ако у вашијем вјестни-јем судовиш извјешних неупитности има, развиди-ће се и поправити и тако ваши ће се својство умножити. Тако по своји начин од правде врата су вама отворена. Мој савет примите и у селу се вама повратите. Што год прије дођете и изијете, толико брже бићете вјест царског Величанства.

Тако и ово нека вам је познато, да је цар-ски аскер најштепн за све парске правне под-визке, да чува њихове образе, њихове душе и свако њихово имање. И када дођете кући или мени или у вјесто, ће год је аскер, свакијем на-чином бићете положити.

А ако се поведете и повјерујете онјема, који вам се показују пријатељи, обећајући нам и саветујући нас, те тако останете у стапу, у којем сте сада, гријех и одговор на оба свијета на нас ће остати и ово си жалбом објављујем и ријеч прекидам.

У Мостару, 26. Августа 1875.

Паровити посленик у Херцеговину и предеједник великог савета цариградског Сервер паша.

„Neues Wiener Tagblatt“ добио је некако извјештај херцеговачких усташа, који је тобоже издан на скупштини косијеренској. Одатле су га узеле многе новине, а неке су у свој обављности писале и саме уводне чланке о томе прогласу. Међутим на први поглед види се, да је про-глас измишљен и то за цијело не од Херцегов-ца ни у Херцеговини, јер Херцеговци прије свега знају, да Црна Гора не плаћа дан ка, као „Србија, Румунија и Египат“, а остале „св“ изражене у прогласу савршено су му стр. е. куштинне у

Косијерену није било, није дакле ни тој проглас-могао тако прогласити бити. Биће дакле скопан-или у редакцији „Табла“ или од његова до-писника у Аудријинцу.

„Н. Лоја“, орган крварске владе, о-вако се изражава о херцеговачком устанку:

„Овакве хајдучке не могу се сматрати као политички или војнички догађај, него се биљеже у листу међу душештине и убиства и друге ин-тереситне дневне догађаје. Цијели покрет у Херцеговини бис је дакле, као што смо у почет-ку казали, аграрски, који су неки сиптачи и пе-ваљаци хтели да покажу као политички покрет и који се при првом енергичном појаву владине војске подло и невољно сложу.“

Изијено не очекује нико озбиља одговора од нас на оне безобразне ријечи пештинскога Чивута, „сиптача“ и „недалаца“, „подаца“ и „невољника“, који сигурно, што у Угарској и у својој П-шти види сваки дан свака убиства и ду-пештине, па с тиме називима хоће да окала и освешено херцеговачко земљиште борбе за слободу. Сав свијет свијет ујерен је, да се устанак у Херцеговини и Босни славијем даном шири и јача, и да је побуда и цијел његова најлемеи-тија и безобразна плаћеници онет се усуђују чивутску плавичку сврати на тај устанак. На не-ма и то, али како влада крварска, које је „Н. Лоја“ орган, допуштава онакав збор, којим само у свијету образоване ствари ујерене, да осни крварске Турске пна још једна Турска у Јер-ропи!

Шулзкова „Реформа“ овако говори о рас-положењу Ниглешке према устанку у Херце-говини:

„Интереситно је државне мјеродавнице по-знава Велике Британије у горњем источном ати-ју. „Тајмс“ непрестано се речито заузима за у-сташе. Шта више сада захтева, да све оставе самој Ниглешкој посредовање. Кабинет Дизрајели-Дербијес до сада бар још се није противно из-јављава ниглешке штање, пријатељске Хришћани-ма. Било би, веома значајно, када би, док се Француска, више не треба, уздржила. Ниглешка у толико енергичности изстала се, да не допушта у својој тријумфу, да постоје неослобођени три-архија. Довста Велика Британија имала би сад извршу прилику, да достојни и опште корисни начини постане онет активна.“

Исти лист у другом једном чланку овако се изражава о устанку:

„Било да које судбине устанак, мора се за утјеху Херцеговинца и стипале надуности тур-кофла напоменути један историјски факт. Борба за слободу Грци трајала је више од десет го-дина. Тада је Турска била сијнија, него данас, и све вјеселе биле су уз њу. Сава Русај на-пустила је Грке и ако је цар Александар био члан турског друштва хетерје. Грци борди за слободу претрпели су често тешке поразе, тако да је ствар њихова изгледала изгубљена. Ужасно су беснели у Грчкој Турци, а још ужасније Ми-сирци, који су Турцима дошли у помоћ, особито у Мореји. Али Грци опет и опет развијали су заставу слободе и носили крст противу позује-сеца у борбу. Према овојем хришћанском јунаш-тву с једне и према турској свирепости с дру-ге стране, изгубиле су велике силе моралну од-важност, да Турке потпуно и јавним миснем свега изобразеног свијета било су приморане, да се заузму за Грке и тако је Грчка била при-позната као потпуно суверена краљевина!“

Добили смо и потписаног ово штампано писмо на Ниглешком језику, које је он пошл Херцеговинца изадио, и саопштавамо га, да виде читалци колико расту сиптације у Ниглешкој за ствар херцеговачку:

Господине!

Установио се један президијумни комитет, који ће показати свакијем законјем средством хришћански народ Босне и Херцеговине.

Можемо ли придати и вање име овом ком-итету? или ако не, можемо ли се надати вашој симпатији и стараном саједолању.

Можемо вас информирати да се ради овај посао путем легатини и да комитет неће чинити ниједног корака противног закону онтинском и међународном.

Са овим ограничавањем комитет ће преду-зети себи пут да се увећа и изије на глас; али за сада се предаже, да праведна цијел усташа треба да буде потпокојена и невоље њиховијех породица у нечему облаштина сред-ством једног комитета у метрополи Велике Брита-није, најважније на азију дипломатије јеронске у овој ствари, који неће изостати да учини ути-сак морални и добродјетелни.

Држаће се један митинг у граду Лондону и то одма, и за којег имамо разлога вјеровати да ће следовати и други митинзи кроз сву Ниглеш-ку, (ако неправда учини се усташима) морју имати утица на дипломатију наше и осталијех држава.

Дужност је Ниглешке у овом заплету поди-гнати свој глас у свијету, за показати симпатије према страдајућим Хришћанима и погрјешке владе турске; јер би било створ жалосно, да Ниглешка кучи и испозреће се, кад хиљаде фамилија хриш-ћанских, старца, жена и дјеце немју крова ни прибежишта.

Цијели крај Босне, од планина до обале Уно-и Саве, пошто је потиснут од Турака народ бро-јем преко 21.000 спаси су се на граници Ау-стрије.

Ваши што скорашњи одговор учинити ће об-веза

вашиг вјерног
Леви Харлеа,
почасног секретара.

„Граничар“ има ове вјести из Србије:
У умуграшности је народ страшно узбујан, нарочито од како је стигла вјест да су Турци придрли у Србију близу Ужице код планине Сто-ца. Одасуд из Србије стижу министру појнои вјестања, када ће већ једном ударити на Турке. Начелници окружни не знају шта да раде и како ће да заузму народ, те се сваки час обраћају министру војном. Министар им је одговорио, да им за кратко вријеме и тако рат не гине па с тога нех се стрпе.

На народну скупштину у Крагујевцу стижу непрестано телеграми са свају страна Србије, у којима се вата, кади ће скупштина огласити рат Турској. Таких телеграма има на скупштини већ преко 500, па ни један не може да се одговори јер ни сама скупштина не зна на чему је. Очеку-је су у Крагујевцу, да доће кнез с министрима, те да се одлучи о праву скупштински рад.

У Биограду се јако поговара, да је ново министарство напустило доијети на скупштини предлог, да се сазове вјеридна велика скупштина, јер само она може рјешавати о рату. То би било изишно, јер код би се састала велика народна скупштина, доде би и Турци били готови с Хер-цеговином и Босном.

Аустро-угарски посланик кнез Вреде дао је телеграфским путем опозвати вјест, која је о њему доијети, да је он прочитао српском мини-стру спољашних послова усмену ноту, по којој Аустро-Угарска неће дозволити, да Србија у случају рата и побједе над Турцима, добије и једну стоту земаље више него што је сад има.

У Биограду стигла су три Бугарска, међу њима један архиепископ, као посљеник устанич-ког одбора бугарског, ради договора.

Прејубе је отишао на бојно поље код број добродошља, највише на Блаати, Бачко и Србе-ва. Преводи их један Новосађанин.

Телеграми „Гл. Црногорца“

СТ. ГРАДИШКА, 3. о. м. Синоћ усташа у Прозари разиоји Турке, Турци јако изражени прокукоше сила кола рањених у Градишцу и Бањалуку.

СТ. ГРАДИШКА, 3. о. м. Усташе по-тукоше прејубер у Прозари око Орхове чету од 500 Турака. Шесторицу ухватише у Орхобу. Турци посјекоше два Србина трговца, а двојицу живе набише до смрти.

СТ. ГРАДИШКА, 3. о. м. У селу Вој-сковој близу Љубице међу Црваре и Козаре у-шачише се 600 усташа са три трећине топа. Они и чете козарске и чотјајске једнако се чар-кају са Турцима. Против њих долазе многи табори Турака. Народ очекује помоћ од преко Арине! ЗЕМУН, 3. о. м. Турци онет прешае границу у Србију код Ужица. Српска војска их сузбила. Адреса још није готова.